

AKŞAM GAZETESİ YAZARINA VERİLEN MÜLAKAT*

Falih Rifkî (ATAY)

İzmir Denizi karşısında, millet ordularının Başkomutanından zafer hikâyeleri dinliyoruz. Öncelikle kendilerinden saldırı kararının ne zaman verildiğine ilişkin bilgi verilmesini istedik.

–Sakarya Meydan Savaşı'nı sonuçlandıran saldırımız, ülkeyi düşman ordusundan temizleyinceye kadar hareketi sürdürme kararının başlangıcı idi.

Bilindiği gibi Sakarya Savaşı'nın son günlerinde Yunan sol koluna ordumuz karşı saldırıda bulundu, işte Yunan ordusunu geri çekilmeye mecbur bırakan o karşı saldırıdır ki ordumuz İzmir'e gelinceye kadar sürdü.

–Saldırı kararının uygulanmasında bir yıllık bir gecikme var. Harekâtın aralıksız niçin sürmediği açıklanır mı?

–Tersine aralıksız sürdü. Ancak büyük bir saldırı kararının uygulanması birtakım hazırlıkları gerektirir. Bu hazırlıkların ihtiyaç duyduğu bir zaman vardır. Ancak gecikme ve bekleme hiç olmadı denilemez, bunun nedenlerini de siyasal düşüncelerde aramak gerekir. Gerçekten, ordularımız çok önce bugünkü sonuca varmak gücünü kazanmıştı.

–Bu son askerî harekât ile gerçekleşen büyük başarılar, özellikle düşman ordusunun hızlı bir biçimde yok edilmesi, gerçekte bu ordunun maddi ve manevi gücü ile iç durumundaki karışıklıktan mı ileri geldi? Trakya'ya gönderilmiş güçlerin bıraktığı boşluk önemli mi idi?

–Bütün dünya bilir ki Yunan ordusu... (Noktalı yerler İngiliz sansürü tarafından çıkarılmıştır.) teknik ve askerî gereklere tümüyle uygun biçimde kurulmuş ve düzenlenmiş güçlü bir ordu idi ve Yunan Devleti'nin şimdiye kadar sahip olduğu orduların tümünden güçlü idi. Manevi durumunda, bilindiği gibi, bir karışıklık olduğuna ilişkin gerçek hiçbir belirti yoktur. Yunan askerlerinin askerlerimizle karşılaştıkları zaman kendilerini gevşemiş gibi göstererek gerçekte bizi gevşetmeye yönelik etkilemelerde bulduklarına bakılırsa tüm bu duyurmaların amacının ne olduğu anlaşılır. Bu biçimde bize Yunan ordusunun dağılmasını bekleyerek meselenin çözüleceği umudunu vermek istediler ve bu yararsız bekleme ile geçecek zamanın bizim ordumuzu dağılmaya uğratacağı kanısında bulundular. Son çarpışmalarda, özellikle Afyonkarahisar, Dumlupınar Büyük Meydan Savaşı günlerinde düşmanın direniş, savaşı ve tüm girişimleri gerçek ve önemliydi. Düşman ordusundan Trakya'ya önemli bir güç geçirilmemiştir. Abartmayla söz edilen bu kuvvet, yeni kurulmuş ya da kuruluşları daha son bulmamış ve bir bölümü silahsız iki üç alaydan oluşuyordu. Yunan ordusu tüm bölümleri ve tüm araçlarıyla Anadolu'nun içinde milletin kalbine saplanmış bir hançer durumundaydı.

–Sayın Paşa, Yunan ordusu daha iyi yönetilseydi uğramış olduğu bu sondan kurtulamaz mı idi?

–Düşman ordusu komuta ve subaylar kurulunun Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının komuta ve subaylar kurulundan aşağı olduğuna kuşku yoktur. Ancak Yunan komutanları ve subayları ordularını kurtarmak için her yola büyük gayretlerle başvurdular.

–İstanbul'da, ordularımızın düşmana baskın yaparak saldırdığı söylendi, bu noktanın da açıklanmasının istenmesine izin verir misiniz?

–Ordularımızın strateji ve düzenleme harekâtı günlerce düşmanın gözü önünde ve uçaklarının incelemeleri altında oldu. Bu harekâtımızı baskın sanıyorlarsa söylediklerinin doğru olması gerekir. Ancak ben sanıyorum ki Yunan komutanlarıyla kurmayları, ordularımızın hazırlığından ve harekâtından bilgili idi. Ancak ordularına ve özellikle Afyonkarahisar, Seyitgazi, Eskişehir ve tüm cephelerde bir yıldan beri çalışarak

* Mustafa Kemal Paşa'nın 21 Eylül 1922 tarihinde İzmir'de, Akşam Gazetesi yazarı Falih Rifkî (Atay)'a "Büyük Taarruz ve Zafer" hakkında verdiği mülakat.

oluşturdukları ve her türlü araçlarla destekledikleri ve donattıkları savunma bölgelerine, çok fazla topçularına, sonsuz cephane kaynaklarına gereğinden fazla güveniyorlardı. Şu gerçekleri anlamazlıktan geliyorlar ki insanların savaşımında en güçlü korunak inanç dolu göğüslerdir.

–Saldırıdan iki gün önce Ankara’da gazetecilere tarafınızdan bir çay partisi verildiğini işitmiştik. Ayrıca İstanbul gazeteleri bu partiye ilişkin telgraflar yayımladılar. Buna göre harekâtın başlangıcında sizin Ankara’da bulunduğunuzu sanıyorum.

–Gerçekten bu partiden söz edildiğini ben de duydum. Ancak bu parti değildi. Bazen insanlara varlık içinde olmadıkları çok partiler yöneltilir.

Şimdi görüşmenin asıl bölümüne gelmiştik:

–Taarruz harekâtı nasıl başladı ve nasıl gelişti? Bu büyük Türk zaferinin hikâyesini, en yüksek etkeninin dilinden dinlemekte coşku veren bir şey var.

–Taarruz harekâtı Afyonkarahisar güney cephesinde düşmanın bir kısım savunma sınırını ezip çiğneyerek uygulanmış bir yarma harekâtı ile başladı. Bunun arkasından düşman ordusunun ana kuvvetlerinin bir araya gelerek hazır bulunduğu Afyonkarahisar - Dumlupınar - Altıntaş üçlüsü içindeki harekâtı birçok kanlı savaşım ile dolu meydan savaşına dönüştü. Afyonkarahisar - Dumlupınar Meydan Savaşı olarak adlandırılan ve beş gün süren savaşlar sonucunda düşman ordusunun ana kuvvetleri artık kuvvet olmaktan çıkarılmıştı.

–Başkomutan Savaşı adını alan savaş hangisi idi?

–Bu isim, Büyük Meydan Savaşı’nın son aşamasını oluşturan savaşa verilmiştir. Düşman ordusu meydan savaşı sırasında ikiye parçalanmıştı. Bunun büyük bir bölümü Dumlupınar’ın kuzeyinde Adatepe civarında bir dereye sıkıştırıldı ve orada yok edildi ya da tutsak edildi.

–Büyük Meydan Savaşı olurken Eskişehir - Kocaeli - Menderes taraflarında nasıl hareketler vardı?

–Ordularımız hemen aynı günde Marmara’dan Akdeniz kıyılarına kadar uzanan tüm cepheler üzerinde her cephenin gerektirdiği derecedeki kuvvetlerle taarruza geçtiler. Her saldırı grubumuz Büyük Meydan Savaşı’ndaki harekât ile denk olmak üzere görevini başarılarla yerine getirmekte idi. Düşman ordusunun ana kuvvetleri İzmir yolunda yok edildiği sırada Eskişehir ve öteki düşman grupları da askerlerimizin süngüleri önünde geri çekilmekte idiler.

–İzin verilirse resmî bildirimimize ilişkin bir açıklamada bulunacağım: Bildirilerimizde başarılarımız tümüyle anlatılmıyordu. Üstelik biz kendi zaferlerimizin derecesini Yunan bildirimlerinden öğreniyorduk.

–Haklısınız. Biz resmî bildirimimizde sadece askerî harekâtın sürekliliği ve gelişimini göstermekle yetindik. Elde ettiğimiz başarıların önemi ve büyüklüğünü o kadar yakından anlamıştık ki bunun duyurulmasını düşmanlarımıza bırakmakta kötülük görmüyorduk. Üstünlüklerimizin düşman ağızından anlatıldığını işitmek ayrıca bir hoş değil midir?

–Akıncı denilen dağınık kuvvetlerimizin görevi ne oldu?

–Bu isim altında resmî bildirimlerde gördüğünüz güçler, düşman gerilerinde çalışmakla görevlendirilmiş atlı birlikleriyle bir bölüm atlı sınıflarımızdır. Bu kuvvetler önemli işler gördüler, örnek olarak birçok kasaba ve köylerimizi yangın ve yıkımdan kurtarmışlardı.

Zaferin İstanbul’u ve tüm dünyayı şaşkınlığa düşüren, akıllara durgunluk veren yanlarından biri de sürati idi. Askerlerimiz İzmir’e girdiği zaman, Yunan ordusunun arta kalanları henüz şehri terk etmemişti.

Bu çabukluğun nasıl olabildiğini Sayın Paşa’dan sorduk:

–Ordumuzun hızlı ve sıkı kovuşturması sayesinde... Doğrusu daha saldırıya başlamazdan önce, dört yüz kilometreyi geçen uzaklık üzerinde kesintisiz ve tüm ordularla düşmana soluk aldırmayacak kadar hızlı bir kovalama yapmak bakımından köklü hazırlıklarda bulunmuş ve önlemler almıştık. Düşman kuvvetleri Büyük Meydan Savaşı'nda yenildikten sonra Dumlupınar mevzilerinde, Uşak'ın doğusunda Takmak, Alaşehir, Salihli civarında ve son kez olmak üzere İzmir'in yirmi beş otuz kilometre doğusundaki hazırlanmış türlü türlü mevzilerde savunmaya girişti. Bu girişimlerin her birinde düşman ordusunun artakalanları bir kez daha yenilip bozgun edilerek ordumuz İzmir'e girdi. Görülüyor ki 26, 27 Ağustos günleri uygulanan yarma hareketi ile 28, 29, 30 Ağustos günlerinde gerçekleşen meydan savaşı aşamaları ve yukarıda saydığımız yerlerde düşmanı bozguna uğratan türlü saldırılara katıldığı hâlde ordularımız ana kuvvetleri ve tüm savaş araçları ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aştılar. Diyebilirim ki atlı tümenlerimizle yaya birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekle birbirleriyle yarışmışlardır. İzmir rıhtımında atlı askerlerimizin kılıçları denizde resimleşirken yaya askerlerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını gökyüzüne yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının savaş tarihine verdiği son harekât örneğinin değeri, bu harekât tüm aşamalarıyla incelendikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak günde 20, 25 kilometredir. Bundan dolayı askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu uzaklığı aştıran güç kaynağının ne yüce bir yurt aşkı olduğunu anlamak zor değildir.

–Harekâta hedef tutulan amaç öncelikle yalnız İzmir'e girmek mi idi? Bursa'ya harekât nasıl çevrildi?

–Askerî düzenlememiz ve ayrılan kuvvetlerimiz her iki amaca güç ve güvenle ulaşmasını sağlayacak derecede idi. Gerçekten düşüncelerimizde doğruluğun bulunduğu İzmir'in sabah, Bursa'nın akşam olmak üzere her ikisinin aynı günde geri alınmış olmasından ileri gelir.

Sayın Paşadan bizim kayıplarımızla düşman kayıplarına ilişkin rakamların açıklanmasını istedim.

–Bu konuda belirlenen açıklamayı son bildiride duyurmuştum, dediler.

Bu bildirgenin İstanbul'da şimdiye kadar yayımlanmamış olması ihtimaline göre sayıları yinelemek istiyorum: Bizim kaybımız, şehit, yaralı, hasta, zayıflar da içinde olmak şartıyla on bin kişiden oluşur. Yunanlar yalnız öldürülmüş olarak yüz bin askerden fazla kayba uğramışlardır. Bugün yüz binden pek çok fazla Yunanistan çocuğu Venizelos'un yanlışlıklarını ödemek için Batı Anadolu'nun topraklarının altında yatıyor.

Görüşme bundan sonra politik duruma geçti. Bu konuya ait Başkomutanımızın bildirisi şöyle özetlenebilir:

Ordularımızın ilk hedefi Akdeniz'dir, ordularımız Misakımillî hükümlerini tamamıyla gerçekleştirdiği zaman, ikinci ve üçüncü hedeflerine ulaşmış olacaklardır.

Sayın Paşa son söz olarak dediler ki:

Milletimiz zafer sevinciyle gerçek ve hayatının devamı için gerekli çıkarlarını unutacak kadar memnun olmamıştır.

Görüşme son bulduğu an, hava kararmak üzere idi. Yakup Kadri ile birlikte bu uzun söyleşinin kendinden geçirici havası içinden ayrılarak yerlerimize geri döndük.

Kaynak: ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri; ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.